
Співець дитячої душі і природи

Присвячується світлій пам'яті Миколи Никаноровича Магери

Павло Романюк,
учитель української мови та літератури
Огіївської ЗОШ I–II ступенів
Хмельницька обл.

Тема: М.Н. Магера. Новели: "Діда спродують", "Ой, коню, наш коню".

Мета уроку: ознайомити учнів із життєвим і творчим шляхом геніального подільського письменника, педагога, ветерана Великої Вітчизняної війни Миколи Никаноровича Магери, із трагічними сторінками історії нашого народу; із новелами "Діда спродують", "Ой коню, наш коню"; розвивати навички зв'язного мовлення, вміння висловлювати власну думку; виховувати почуття справедливості, поваги, толерантного ставлення до особистості.

Обладнання: виставка книжок М. Магери, фотографії письменника, вислови відомих людей про Магеру.

Хід уроку

- I. Організаційний момент
- II. Оголошення теми та мети уроку

Вступне слово вчителя. Діти, на сьогоднішньому уроці ми ознайомимося із творчим і життєвим шляхом талановитого письменника, чудового педагога, людини, яка ціною своєї крові наближала довгоочікуваний День Перемоги у Великій Вітчизняній війні, улюбленцем дитвори Миколою Никаноровичем Магерою. Прикро, але мені особисто вже не довелося бути учнем у цього відомого викладача педучилища, але його справу гідно продовжували ті, хто працював з ним пліч-о-пліч у Хмельницькому педучилищі. Микола Магера належить до когорти тих людей, на долю яких випав і голод, і війна, відбудова зруйнованого господарства, але письменник гідно пережив усе і у своїх творах нам про це розповідає. Він закликає нас вирости гідними людьми і прагне щоб в нашій рідній Україні ніхто і ніколи не зазнавав таких труднощів, які довелося зазнати у дитячі роки йому і тисячам його однолітків.

III. Вивчення нового матеріалу Виступи біографів

1 учень. У селі Могилівці Дунаєвецького району Хмельницької області в сім'ї селян — Никанора й Марії — 1 вересня 1922 року народився другий хлопчик. Назвали його Миколою. Потім після нього дав Бог ще семеро діток, і Миколка, будучи старшим, няньчив менших від себе, хоч сам був худеньким і маленьким на зріст. Як згадує сестра Валя, Миколка пішов до школи аж у вісім років, хоч уже вмів читати і писати, бо навчився від старшого брата Павла. Після закінчення Могилівської семирічки вступив до Бердичівського педтехнікуму, але невдовзі полишив навчання через матеріальну скруту в багатодітній родині. За порадою директора знову пішов до школи.

2 учень. Під час Великої Вітчизняної війни перебував на фронті. Він в окопах писав листи-казочки і трикутником відсилав їх додому молодшій сестрі, а слава до Миколи Никаноровича як видатного письменника прийшла тоді, коли він уже був досвідченим педагогом. Воював під Ленінградом, на Карельському перешийку, під Тернополем, на Сандомирському плацдармі, у Польщі, Німеччині, Чехословаччині. Був тяжко поранений і контужений. У вільні від боїв хвилини писав вірші й надсилав додому матері. Він хотів жити, і воля до життя була сильніша за смерть. Навіть збірку своїх фронткових поезій назвав "Я хочу жити". Жити, щоб принести радості людям, навчати добра школярів. Йому часто снилася війна, бойові побратими, а ще синичка, яка співала над ним, коли упав пораненим у фінських лісах. "Фінська синичка, не наша, українська, вона рятувала мене, українця, що завойовником прийшов у її, фінські, ліси. Прийшов, правда, не з власного бажання..." — так напише потім Микола Никанорович про цей фронтвий епізод зі свого життя в оповіданні "Моя улюблениця". Тоді Бог зберіг його, вернув майже з того світу.

...Поранений воїн накрив голову каскою і повз по-пластунськи туди, де клекотів бій. За пазухою були гранати. Переживав, щоб не скінчились патрони. Вже піднявся на ноги, випростався, а тут з-за кущів високий рудий німець, в руках якого був карабін. Німець ударив Миколу по касці. Каска й врятувала його. Були б загорнули його в яму разом з трупами, але один з танкістів помітив, що хлопець живий. Через багато років М. Магера напише про це в новелі "Жаринка".

На фронті боєць Магера не раз напам'ять читав твори Шевченка солдатам і офіцерам. Пізньої осені 1944 року в поїзді, що ніс його з Карельського пере-

шийка до Сандомирського плацдарму, написав свій "Заповіт". Він звертається до друзів, щоб, коли загине від ворожої руки, поховали його при стежці. А щоб легше було лежати на чужині, посипали на груди святої землі з України, яку беріг, як святиню.

3 учень. Після закінчення війни М. Магера вступив до Київського університету ім. Тараса Шевченка. І ось він — студент філологічного факультету. Пропахлі порохом димом, подзвонюючи нагородами, прийшли навчатись сюди фронтовики. Скільки талантів тоді мала Україна!

Коли М. Н. Магеру після закінчення університету залишали працювати в Києві, він відмовився, попросився в рідні краї. Там, у Хмельницькій області, працював учителем, завідувачем кабінету української і російської мов, інспектором шкіл Хмельницького обласного відділу освіти, викладачем української мови та методики її викладання Хмельницького педагогічного училища.

Микола Никанорович Магера ніколи не був членом партії. Його партія — то народ, рідна мова, культура. Мабуть, те, що був учасником бойових дій під час Другої світової війни, і врятувало письменника від Соловків...

4 учень. Твори М. Магери — це частинка його самого, це все пережите, побачене, вистраждане. Читаєш його "Зелені паляниці", "Мати Божа" і ніби бачиш відтворене уявою письменника, переживаєш разом з ним і його героями. Доброти, порядності, милосердя вчать його твори "Чубчик", "Друзі", "Добра дівчинка", "Хоробрі з найхоробріших". Оповідання, повісті М. Магери здобули пошанування у вдячних читачів. Окремими виданнями вийшли його книжки "Мати", "Журавка", "Чубчик", "Юрасик", "Друзі", "Кам'янецькими стежками", "Зелені паляниці", "Читаночка", "Маленька хрестоматія", "Вибрані твори", "Мій Тарас Шевченко".

Своїми творами він нагадував читачам, щоб шанували і любили свою країну і рідну українську мову. На жаль, Миколи Магери уже немає, але його твори живуть, їх читають, вони безсмертні.

Листування з відомими людьми

Листи від Олеся Гончара

Шановний Миколо Никаноровичу! Дякую за книжку ("Кам'янецькими стежками"), за талановите відтворення тих місць, які і я колись мав щастя бачити. Сподіваюсь, що читачі належно оцінять Вашу працю, яка знайомить нас так переконливо з перебуванням Шевченка у Кам'янці-Подільському і з рідкісними піснями, що йому там відкрились. Всього доброго Вам і нових творчих звершень!

Ол. Гончар. 31.03.1990.

Шановний Миколо Никаноровичу!

Серед усяких клопотів тільки зараз оце зміг підступитися до надісланої Вами книжки ("Зелені паляниці").

Багато думок викликають Ваші розповіді про дітей Поділля, про їхні нелегкі долі. Такі людяні, такі природні ці життєві історії — вони, я певен, знайдуть дорогу до читача.

Якби моя змога, то я такі речі, як "Мати Божа", або "Добра дівчинка", або "Діда спродують" і "Зелені паляниці" давав би в шкільних читанках, щоб їх читала вся юна підростаюча Україна.

Але цей паперовий голод... Та все ж стукайте й стукайте у видавничі двері, Ваші ці твори заслуговують більшої уваги і більших тиражів.

Всього найкращого Вам!

5.03.1992 р. Ол. Гончар.

Лист від М.Г. Жулинського

Вельмишановний Микола Никаноровичу! Дякую сердечно Вам за новорічний подарунок — за "Зелені паляниці", які випікали Ви на щедрому, ласкавому, ніжнотеплому вогні Вашої неспокоїної душі і огортали милосердям, співчуттям, вірою в нашу незалежну Україну.

Справді, нема тут холодної, безжалісної руки редактора, який часто норовить підігнати авторську волю під єдиний стандарт стилю і мислення. Ви тут розкуті, щедрі в самовираженні, правдиві, як і є, як і було у Вашому (у нашому!) житті.

Я переконаний, що така нічим не скута правда, щира сповідь про національну долю, натхненна вірою в щасливе майбуття України, вкрай потрібна сьогоднішній українській дитині.

Хай Вам щедро твориться многі літа!

Ваш Микола Жулинський. 3.01.93. Київ.

Відзнаки

Микола Магера — почесний громадянин м. Дунаївці, лауреат Хмельницької обласної премії імені Т. Г. Шевченка, премій імені Мелетія Смотрицького, Богдана Хмельницького. Був нагороджений орденами Слави III ступеня та Вітчизняної війни I ступеня, медалями. Нагороджений медаллю А.С.Макаренка.

Вчитель. Діти, сьогодні ми з вами розглянемо правдиві твори нашого земляка Миколи Магери про трагічні сторінки з історії нашого народу. Про них я знаю не лише з літератури, преси, телебачення, а й з розповідів односельців, зокрема, моєї бабусі Михайленко Марини Тимофіївни. Довгими зимовими вечорами вона часто у думках поверталася до пережитого і говорила: "Не дай, Боже, нікому побачити те на свої очі, що бачили і переживали ми". Її батько був на заробітках в Америці, повернувшись звідти, придбав 10 десятин землі, мав чимало сільськогосподарського реманенту. У 1918 році захворів на тиф і помер. Господарство перейшло до рук дружини і неповнолітніх дітей. Допомагали дядьки, але ледве зводили кінці з кінцями, а тому, коли почали відбирати землю під час колективізації, вони змушені були добровільно здати все в колгоспи і через те не зазнали переслідувань. Та інша доля спіткала бабусиних дядьків, сусідів, яких розкуркулили, а потім вислали в Казахстан, Архангельськ, звідки вони вже не повернулись. Але найстрашніше було з її сусідами. У них був син каліка. Коли батьки йшли в поле, то лишали йому обід, і бабусю, тоді підліток, часто подавала йому їсти, а він дозволяв їй піти в садок і нарвати вишень чи яблук. Так вони і здружилися. Та ось прийшла та страшна хвилина розкуркулення:

худобу, реманент забрали, господарів вивозили кудись. Грудневий ранок, кругом тиша і раптом — моторошний крик каліки, якого волочуть по снігу до воза. А село мовчить, гірко ковтає сльози і чекає — хто наступний.

Робота в групах

Учні розповідають сюжети новел.

1 група — "Ой, коню, наш коню"

2 група — "Діда спродують"

Бесіда

Яка спільна тема і головна думка об'єднує ці дві новели?

(Розповідь про конфісковування майна у селян комуністичним режимом).

Які проблеми порушуються в новелах?

Чому так боляче сприйняв дід Іван втрату коня?

Як ви розумієте слово "конфісковано"? Чому дід Іван до кінця свого життя не зміг зрозуміти його значення?

Хто розбирав дідового хліва?

Чому автор називає Бінську пестливим словом "п'яничка"?

Чому сільрада продала хліва?

Що сталося з Бінською?

Як поставилися до цієї трагедії батько з дідом? Про що це свідчить?

До чого нас закликає Микола Магера?

Літературний диктант

1. Місце народження Миколи Никаноровича Магери.
2. Скільки дітей було у сім'ї Магери? (Дев'ять)
3. Де заповідав поховати в разі загибелі на фронті? (Поблизу стежки).
4. Який навчальний заклад після війни закінчив письменник? (Київський університет імені Шевченка)
5. Який предмет викладав у Хмельницькому пед-училищі? (Українську мову)
6. Як звали дідуся Миколи Магери? (Іван)
7. Скільки десятин землі мав дідусь? (Три)
8. Як звали бабусю? (Мотря)
9. Які слова, піднявши руки до неба, проказала баба Мотря? (— Боженьку! Покарай антихристів за їх знущання над нами! Зроби так, наш Боженьку, щоб вони не доробилися нашим кривавим добром!")
10. Хто колотить людьми, за висловом діда Івана? (Антихрист)

Підсумок

Що нового ви дізналися, пророчитавши новели Магери?

Які поради ви дали б людям?

IV. Домашнє завдання

Написати твір-роздум на тему "Як склалася подальша доля грабіжників?"

Дізнатися від рідних, знайомих про долю розкуркулених людей зі свого села.